

**Міністерство освіти і науки України
Одеський національний морський університет
Одеський державний університет внутрішніх справ
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація українських правників»
Інститут модернізації змісту освіти
Інститут кримінального права і прикладної кримінології (м. Кишинів)
КАСН-ОНМУ: Центр досліджень Китаю
Науковий центр досліджень соціального розвитку країн
«Одного поясу, одного шляху»
Навчально-науковий морський гуманітарний інститут**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ»,**

**ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА
Леоніда Васильовича Багрія-Шахматова**

**м. Одеса
20 травня 2022 року**

**Міністерство освіти і науки України
Одеський національний морський університет
Одеський державний університет внутрішніх справ
Всеукраїнська громадська організація
«Асоціація українських правників»
Інститут модернізації змісту освіти
Інститут кримінального права і прикладної кримінології
(м. Кишинів)
КАСН-ОНМУ: Центр досліджень Китаю
Науковий центр досліджень соціального розвитку країн
"Одного поясу, одного шляху"
Навчально-науковий морський гуманітарний інститут**

Міжнародна науково-практична конференція
***«Актуальні питання вдосконалення законодавства України
у сучасних умовах розвитку держави»,***
присвячена пам'яті професора
Леоніда Васильовича Багрія-Шахматова

**м. Одеса
20 травня 2022 року**

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Руденко С.В. – голова оргкомітету, ректор ОНМУ, доктор технічних наук, професор, президент КАСН-ОНМУ: Центру досліджень Китаю, співголова Ради Наукового центру досліджень соціального розвитку країн «Одного поясу, одного шляху»;

Кузніченко С.О. – співголова оргкомітету, ректор ОДУВС, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Костицький В.В. – співголова оргкомітету, доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, Президент Асоціації українських правників;

Пузанова Г.Й. – заступник голови оргкомітету, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного і трудового права ОНМУ, керівник регіонального відділення Всеукраїнської громадської організації «Асоціація українських правників»;

Немчук О.О. – проректор з наукової роботи ОНМУ, доктор технічних наук, доцент;

Самойловська В.П. – кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового морського гуманітарного інституту ОНМУ;

Кузніченко О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного і трудового права ОНМУ;

Кукшинова О.О. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального і адміністративного права ОНМУ;

Кулісв А.Ю. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри морського права ОНМУ;

Михайлуца М.І. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри українознавства, історико-правових та мовних дисциплін ОНМУ, член Національної спілки краєзнавців України;

Гловацька С.М. – кандидат технічних наук, доцент, декан факультету по роботі з іноземними студентами, директор КАСН-ОНМУ: Центру досліджень Китаю, виконавчий секретар Ради Наукового центру досліджень соціального розвитку країн «Одного поясу, одного шляху»;

Борщевська О.М. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного і трудового права ОНМУ.

Актуальні питання вдосконалення законодавства України у сучасних умовах розвитку держави, присвячені пам'яті професора Леоніда Васильовича Багрія-Шахматова: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 20 травня 2022 року); Одеський національний морський університет. – Одеса: Бондаренко М. А., 2022. – 320 с.

ISBN 978-617-8005-57-3

УДК 340

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є **обов'язковим**.

ISBN 978-617-8005-57-3

© Одеський національний морський університет, 2022

**СЕКЦІЯ 6. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ 222**

Ensuring the right of a suspect, accused to a defence, in the context of echr decisions

Voloshanivska T.V., Fedorov I.V. 222

Окремі аспекти порівняльного аналізу попереднього та чинного Кримінального процесуального кодексу щодо з'ясування напрямів реформування кримінального процесуального законодавства

Марченко О. А. 226

Компетенції судово-психологічної експертизи в цивільному процесі

Матієнко Т.В. 229

Особливості розслідування аварій та катастроф на залізничному транспорті: проблеми та перспективи їх вирішення

Осадча М.О. 233

Організаційно-тактична модель взаємодії оперативних підрозділів та прокурора під час здійснення судового розгляду кримінального провадження

Янкова Л.Ю. 237

**СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО,
ФІНАНСОВОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА 241**

Питання правового регулювання волонтерської діяльності

Балута В.О. 241

Адміністративне та інформаційне забезпечення професійної підготовки кадрів підрозділів поліції

Завістовський О.Д. 245

Деякі проблемні питання нормативно-правового регулювання адміністративних договорів

Заснов І.О. 247

Деякі питання забезпечення охорони лісів

Льченко М.А. 250

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ
ПОПЕРЕДНЬОГО ТА ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ ЩОДО З'ЯСУВАННЯ
НАПРЯМІВ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Марченко О. А.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Здійснення порівняльно-правового аналізу положень, які містилися у попередньому КПК 1960 р. (на час чинності нового КК 2001 р.) та у чинному КПК 2012 р., надають підстав для співставлення змісту та сутності чинних кримінальних процесуальних норм, зокрема надають можливість у з'ясуванні певних напрямів реформування кримінального процесуального законодавства.

Так, аналіз відповідних правових норм КПК 1960 р. за їх змістом та сутністю вказують на позитивні положення, які стосуються окремих статей, що визначали кримінально-процесуальний порядок кожного конкретного загального виду звільнення. Містилася норма (ст. 9 КПК), яка безпосередньо визначала порядок звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру на підставі ст. 97 КК. Однак поряд з позитивними положеннями попереднього кодексу слід вказати й на недоліки, зокрема, наявність значної кількості законодавчих положень, які є тотожним повторенням практично одного й того ж змісту – щодо процесуального статусу слідчого, прокурора, обвинуваченого та потерпілого у процесі підготовки матеріалів та вирішення питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності (ст. ст. 7; 7-2; 8, 9, 10, 11-1). Окрім цього, Закон також не визначав особливостей кримінально-процесуального порядку застосування спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності [2, с. 9, 15, 265].

Чинний Кримінально-процесуальний кодекс, який набув чинності з 19 листопада 2012 р., вперше виокремив у главі 24 «Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування» параграф 2 «Звільнення особи від кримінальної відповідальності». В ст. ст. 285 – 289 КПК надається регламентація процесуальних положень у разі наявності підстав для звільнення особи від кримінальної відповідальності. Зокрема визначається коло суб'єктів, яким роз'яснюється підстави для звільнення від кримінальної відповідальності, право на звільнення, або ж право на заперечення проти закриття кримінального провадження – підозрювані та обвинувачені у вчиненні кримінального правопорушення; правовий статус прокурора, який встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності, отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному

обсязі надсилає його до суду, попередньо ознайомивши з клопотанням потерпілого; порядок та зміст діяльності суду, який з'ясувавши думку потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного, обвинуваченого від відповідальності, закриває кримінальне провадження та складає ухвалу про звільнення їх від кримінальної відповідальності. Окремо у параграфі «Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх» формулюється норма, яка визначає порядок застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру (ст. 497 КПК) [1, с.152-154].

Редакція, в якій формулюються положення у ст.ст. ст.ст. 285-288 КПК, свідчать про узагальнений підхід законодавця щодо визначення кримінально-процесуального порядку звільнення від кримінальної відповідальності. І це є позитивним, оскільки є результатом значного розвитку теорії кримінально-процесуального права. Такий підхід спрощує сам процес підготовки матеріалів, прийняття процесуального статусу суб'єктів відповідних кримінально-процесуальних відносин, виключає у тексті закону повторення тощо. Положення кримінального процесуального законодавства в чинній редакції сприймаються у правозастосуванні як регламентація порядку застосування будь-якого виду звільнення, без виключень. Відповідно, визначений порядок та вимоги щодо підготовки матеріалів для закриття кримінального провадження та звільнення підозрюваного (обвинуваченого) від кримінальної відповідальності на стадії досудового розслідування, розгляду питання та ухвалення відповідного рішення судом, особливості процесуального статусу усіх суб'єктів кримінально-процесуальних відносин у даній сфері тощо, – стосується усіх видів звільнення від кримінальної відповідальності.

З іншого боку, законодавець практично відмовився від конкретизації процедури застосування окремих загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності. Єдиний вид звільнення від кримінальної відповідальності, який отримав спеціальну процесуальну регламентацію, - це умовний вид звільнення у зв'язку із передачею особи на поруки (ст. 47 КК). Важливим є те, що у ст. 289 КПК визначаються підстави для відновлення провадження при відмові від поручительства, що свідчить про конкретизацію кримінально-процесуального порядку не лише застосування даного умовного виду звільнення, але й скасування попереднього судового рішення. Саме цей вид звільнення потребує прискіпливої уваги законодавця у визначенні не лише порядку застосування, а й не менш важливого порядку та підстав скасування судом ухваленого рішення, щодо визначення критеріїв оцінки негативної поведінки, що має розглядатися як ухилення від встановлених вимог та обов'язків звільненої особи.

Проте чинний КПК (на відміну від попереднього) взагалі не містить окремої норми, яка б безпосередньо визначала кримінальний процесуальний порядок реалізації іншого умовного виду звільнення - звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх на підставі ст. 97 КК. Стаття 497 КПК «Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів

виховного характеру», яка міститься у параграфі «Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх» не може розглядатися як кримінально-процесуальна норма, яка регламентує звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ст. 97 КК, оскільки примусові заходи виховного характеру застосовуються і під час звільнення від покарання, і до осіб, які взагалі не досягли віку кримінальної відповідальності.

Той факт, що законодавець пішов по шляху скорочення змісту окремих процесуальних положень щодо порядку застосування окремих видів звільнення від кримінальної відповідальності (порівняно із попереднім КПК) може позначитися на ефективності правозастосовної діяльності, ускладнити розуміння правової сутності окремих загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Підсумовуючи зазначене, маємо звернути увагу на наступне. Порівняльний аналіз попереднього та чинного КПК дозволяє визначити як позитивні напрями реформування кримінального процесуального законодавства, так і негативні, виявити ті питання, де відтворюється наступність законодавства. Так результатом розвитку теорії кримінального права щодо звільнення від кримінальної відповідальності є виокремлення у параграфі «Звільнення від кримінальної відповідальності» правових норм узагальненого змісту, що визначають загальні положення кримінального провадження під час звільнення від кримінальної відповідальності, загальний порядок звільнення, вимоги щодо клопотання прокурора та судового провадження по ухваленню судом відповідного рішення (ст. 285-288 КПК). Зазначений кримінально-процесуальний порядок стосується будь-якого виду звільнення від кримінальної відповідальності.

Проте, порівняно із попереднім законодавством, чинний КПК поступається у наявності конкретних статей, присвячених окремим видам звільнення. Недоліком є відсутність конкретної регламентації умовного звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК), який є складним за своєю практичною реалізацією та суперечливим в частині співвідношення положень кримінального та кримінально-процесуального права. Наявність конкретної кримінально-процесуальної норми – ст. 497 КПК, яка визначає порядок застосування примусових заходів виховного характеру, не вирішує цієї проблеми, оскільки ці заходи можуть бути застосовані і в інших двох випадках (до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності; під час звільнення неповнолітньої особи від покарання).

Список використаних джерел:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями на 01 червня 2018 р.: Офіц. текст. К.: Алерта, 2018. 318 с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2002. 272 с.